

3.8. Рангтасвирда нурсоя ва ранг

Рангтасвирда колорит композициянинг бошқа элементлари каби ғоя билан чамбарчас боғланиб томошабинга мазмунни равшан идрок қилишга нурсоя ҳам катта ёрдам беради. Завқли ва равшан колоритни очиқ ранглар билан тузиб бўлмайди. Томошабинда ҳаёт ҳақиқати, табиий ранглар гаммаси, табиат ҳолати колоритини акс эттирувчи фикр ва ҳис-туйғуни бойитади.

Қуёш чиқиши ёки ботиши, кундузи ёки ойдин кеча манзараси, туман ёки ёмғирли кун томошабинда ҳар хил кечинмаларни туғдиради. Табиатда ҳар хил колорит ҳолати қувончли дақиқалар билан, ёки сирли нотинчлик билан боғлиқ. Чарақлаган қуёшли куни яшил далалар ва ўрмонлар тасвирланган картина албатта қувончли руҳ бағишлайди.

Кулранг булут билан қопланган осмонни кузатишлар орқали картинада рассом ифодали ўйчанлик колорит ҳосил қилиши мумкин.

Рассомларнинг асарларини кузатар эканмиз тасвирда табиатнинг ёритилиш ҳолати билан боғланиб, картина колоритида акс этганини кўрамиз.

И.Левитаннинг «Ёз оқшоми» манзарасида диққатга сазовар объект бўлмасада, биринчи планда дарвоза, дала йўлакчаси ва узоқдаги ўрмон тасвирланиб оқшомнинг гўзал колоритини ҳосил қилган. Оқшомнинг ҳаққоний манзара ҳолати картинани гўзал, шоирона тасвиридир. Бу гўзаллик томошабиннинг қалбини тўлқинлантириб, қачондир кўрган нарсаларини яна бир бор қалбидан ўтказишга ундайди. Шунга ўхшаш кўпгина картиналарни айтиш мумкинки, бунда колорит асар мазмунини ифодалайди.

15 а - расм. Левитан. “Ёз оқшоми”.

Воқеликни
картинада табиий ранг
колоритида акс
этирилмаса, асар
мазмунни тўла очиб
берилмайди, унда
ҳаётийлик бўлмайди.
Картинада тусни ёки
ранг кучини озгина
ўзгартирилиши

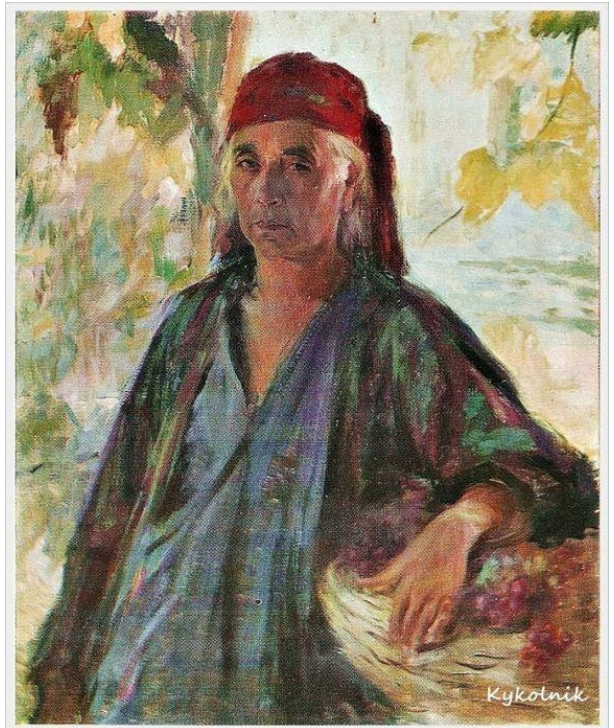
картина руҳини ва мазмунини ўзгартириб юбориши мумкин. Ранг тузилишида табиий яхлитликни оз бўлсада ўзгариши рангтасвир асарини бўшлиқ планларини нотабиийликка олиб келади. Чеҳра ва кийим ранглари хом ва хунук рангда кўриниб томошабинни бефарқ қилади.

Рангтасвир санъатида колорит-бу рассомнинг табиатдаги бор ранглар тусини билиши, ўрганиши натижасидир.

Табиатда ҳамма нарсалар ранги умумий ёритилиш натижасида бир-бири билан рефлекс ва ўзаро ранглар контрасти узвий боғланган. Рассом ҳамма жойда ранглар гармониясини ва «хунук» ва «қарама-қарши» ранглар тусини билиши, уларни бир-бири билан боғлай олиши керак.

Портретда ранг ва нурсоя - бу шакл тасвири, материали, атроф-муҳит, ёритилиш ҳолатини тасвирлаш воситаларидан ташқари композиция тузилиши элементи ҳамдир. Рассом ранг ва ёруғлик ёрдамида томошабинни идрок қилишини ташкиллаштиради, унинг диққатини композициядаги бош воқеа ва мазмунга йўналтиради. (15 а, б - расмга қаранг).

Композиция марказига урғу бериш тус ва рангга асосланади, фонга нисбатан шакллар контрасти ҳосил қилиб томошабингга етказди. Тўйинган ва ёрқин ранг кўзга кучли таъсир қилади, диққатни тортади. Ёрқин рангга бўялган буюм биринчи навбатда кўзга ташланади. Бундан рангтасвирда ранг доғларини тўғри жойлаштиришда фойдаланилади. Рассом ёруғликдан фойдаланиб энг муҳим қомат ёки гуруҳ қоматни, ҳаракатни, буюмни ёки сюжетни ривожлантиришда катта аҳамиятга эга

15 б - расм. П.Бенков. “Бозбон аёл”.

бўлганларини ажратиб кўрсатади. Соя ёрдамида эса рассом ҳамма иккинчи даражали қисмларида, шунингдек томошабин нигоҳини тортмаслигида ишлатади.

Баъзида рассом картина яратар экан композиция марказини контраст ва ёрқин рангда, прожектор нури каби ёритади. Масалан Рембрант асарларидан бирини олайлик. «Адашган ўғилнинг қайтиши» асарида бош қаҳрамон қоматлари ажратилиб ёритилган (ўғил қомати, отанинг юзи ва қўли). Шу усул орқали рассом томошабин фикрини жамлаб диққатни картина қаҳрамонларига қаратишга эришган. (15 б - расм).

Таянч иборалар: нурсоя, ёрқинлик, ранг, тус, шакл, картина, композиция, марказ, бўшлиқ, колорит, қомат.

Саволлар:

- 1. Рангтасвирда ранг ва нурсоя нимадан иборат?*
- 2. Табиат ҳолати қандай кечимлар тугдиради?*

3. *Портретда тусни ёки рангни ўзгартирилиши нимага олиб келади?*
4. *Рангтавирда колорит нима?*
5. *Табиатнинг бадиий ижоди rassom учун нима?*
6. *Картинада марказ қандай амалга оширилади?*
7. *Санъат ҳаётга тақлид қиладими?*
8. *Композицияда туснинг роли қандай?*